

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

СЕРИКОВ ОЛЕКСІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ

УДК 342.95:351.753(477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
У СФЕРІ КОНТРОЛЮ ЗА ОБІГОМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ
НЕВІЙСЬКОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2024

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент

Боровик Андрій Володимирович,

Науково-дослідний інститут публічного права,
віце-президент з наукової роботи

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Соболь Євген Юрійович,

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка,
ректор

доктор філософії в галузі права, доцент

Дерев'янка Наталія Зеновіївна,

Міжнародний економіко-гуманітарний університет

імені академіка Степана Дем'янчука,

завідувач кафедри кримінально-правових та адміністративно-правових дисциплін

Захист відбудеться «23» жовтня 2024 року о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.503.01 у Науково-дослідному інституті публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А

Автореферат розісланий «19» вересня 2024 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ксенія КУРКОВА

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Комплексним стратегічним планом реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, затвердженим Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023¹ передбачено подальше вдосконалення механізмів контролю у всіх сферах діяльності органів та підрозділів Національної поліції України.

При цьому питання щодо підвищення ефективності контролю за обігом зброї актуалізується в умовах повномасштабного військового вторгнення армії рф на територію нашої держави. З огляду на це «осучаснення» адміністративно-правового механізму контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення слугує пріоритетним завданням державної політики найвищих органів державної влади, а його успішна реалізація – стратегічною метою адміністративної діяльності територіальних органів Національної поліції України, у складі яких функціонують спеціальні суб'єкти, наділені широкими контрольними повноваженнями у сфері обігу вогнепальної зброї невійськового призначення.

Водночас дієвість та результативність контрольних заходів, які застосовують у своїй професійній діяльності працівники поліції, безпосередньо залежить від ефективності адміністративно-правового регулювання у сфері обігу вогнепальної зброї невійськового призначення, кількість якої за офіційною та неофіційною інформацією невпинно зростає.

Зокрема станом на січень 2022 року на території нашої держави зареєстровано 707 117 власників вогнепальної зброї, які мали в особистому користуванні 790 055 одиниць мисливської гладкоствольної та 170 195 одиниць мисливської нарізної і комбінованої зброї. На початку повномасштабної війни у власності громадян також перебувало майже 220 000 одиниць травматичних пістолетів і револьверів. Загальна кількість зброї, пристроїв, газових пістолетів і револьверів становила 1 225 353 одиниць. Попри те, що окремі види вогнепальної зброї нині є у власності цивільних громадян, правове регулювання її обігу здійснюється лише на рівні наказу МВС України від 21 серпня 1998 року № 622. За словами заступника Міністра внутрішніх справ Б. Драп'ятого, такий стан правового регулювання можливий у перехідний період, коли відбувається розроблення спеціального закону щодо забезпечення регулювання відповідної сфери суспільних відносин, проте його не можна сприймати як стабільну правову практику².

До невітійної статистичної інформації також варто додати й широке коло проблемних питань правового забезпечення, які й дотепер залишаються актуальними напрямками науки адміністративного права, а саме: систематизація суб'єктів забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового

¹ Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки: Указ Президента України; План від 11.05.2023 № 273/2023. Офіційний вісник України. 2023. № 51. Ст. 2823.

² МВС докладе максимальних зусиль задля напрацювання якісної законодавчої бази у сфері обігу зброї та її ефективного правозастосування – Богдан Драп'ятий. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/press-center/news/mvs-oklade-maksimalnix-zusil-zadlya-napracyuvannya-yakisnoyi-zakonodavcoyi-bazi-u-sferi-obigu-zbroyi-ta-yiyi-efektivnogo-pravozastosuvannya-bogdan-drapyatii>.

призначення та визначення в їх числі місця територіальних органів Національної поліції України; розкриття поняття та структури механізму адміністративно-правового забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення зазначеними суб'єктами публічного адміністрування; з'ясування значення адміністративних правовідносин як центрального елементу в структурі окресленого механізму; аналіз сучасного правового забезпечення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї на міжнародно-правовому рівні та в національному законодавстві країн ЄС та США; визначення шляхів вирішення проблем правового регулювання діяльності територіальних органів Національної поліції України у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення тощо.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Численні питання правового регулювання діяльності територіальних органів Національної поліції у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення були визначені в якості предмету наукового пошуку в роботах В.Б. Авер'янова, І.В. Арістової, О.М. Бандурки, Ю.Є. Белінського, Ю.П. Битяка, А.В. Боровика, В.В. Галунька, Л.С. Гаркуші, О.В. Джафарової, І.П. Голосніченка, Т.О. Гуржія, Н.З. Деревянко, С.В. Діденка, О.С. Доценка, О.Ю. Дрозда, Ю.П. Жванко, О.Ф. Кобзаря, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова, В.І. Курила, О.В. Кузьменко, А.В. Макаренка, С.А. Миронюк, І.Д. Пастуха, А.М. Подоляки, О.Ю. Салманової, Є.Ю. Соболя, М.Ф. Стахурського, С.Г. Стеценка, Н.Ю. Цвіркун, В.В. Чернея, Т.А. Шумейко тощо. Наукові праці вищевказаних провідних науковців були використані дисертантом під час підготовки авторського дослідження.

Отже вищевикладене дозволяє зробити висновок про теоретичну актуальність та практичну значимість наукового дослідження адміністративно-правового забезпечення діяльності територіальних органів Національної поліції України у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення, що й обґрунтовує вибір теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обрана тема дисертаційної роботи безпосередньо пов'язана з виконанням завдань Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, затвердженого Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023, яким передбачено подальше вдосконалення механізмів контролю у всіх сферах діяльності органів та підрозділів Національної поліції України. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розробка теоретичних положень щодо адміністративно-правового забезпечення діяльності територіальних органів Національної поліції України у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення, обґрунтування пропозицій стосовно удосконалення правового регулювання у вказаній сфері суспільних відносин.

Поставлена мета зумовила необхідність розв'язання таких завдань:

- визначити актуальні напрями правових досліджень у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення;
- систематизувати суб'єктів забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення та визначити в їх числі місце територіальних органів Національної поліції України;
- визначити загальні та спеціальні правові принципи діяльності територіальних органів Національної поліції у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення;
- розкрити поняття та структуру механізму адміністративно-правового забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції України;
- визначити поняття та здійснити класифікацію нормативно-правового забезпечення механізму контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції України;
- з'ясувати значення адміністративних правовідносин як центрального елемента в структурі механізму забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції України;
- розкрити сучасне правове забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення на міжнародно-правовому рівні та в національному законодавстві країн ЄС та США;
- схарактеризувати проблеми правового регулювання діяльності територіальних органів Національної поліції України у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення та визначити шляхи їх вирішення.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які складаються з приводу діяльності територіальних органів Національної поліції України у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення.

Предметом дослідження є адміністративно-правове забезпечення діяльності територіальних органів Національної поліції України у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення.

Методи дослідження. В процесі підготовки дисертаційного дослідження поряд із загальнонауковими методами пізнання, автором використовувалися спеціальні методи та прийоми із застосуванням системного підходу. *Порівняльно-правовий* метод використано під час визначення актуальних напрямів правових досліджень у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення (підрозділ 1.1). За допомогою *логіко-семантичного* методу поглиблено й конкретизовано категорійний апарат, зокрема надано або уточнено низку дефініцій, а саме: «контроль за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції» (підрозділ 1.1), «правові принципи діяльності територіальних органів Національної поліції у сфері обігу вогнепальної зброї невійськового призначення» (підрозділ 1.3), «механізм адміністративно-правового забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції» (підрозділ 2.1), «нормативно-правове забезпечення механізму контролю за обігом вогнепальної зброї

невійськового призначення територіальними органами Національної поліції України» (підрозділ 2.2), «адміністративно-правові відносини у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції» (підрозділ 2.3). Із використанням *формально-юридичного* методу здійснено аналіз нормативно-правового забезпечення механізму контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції України (підрозділи 2.2, 3.1, 3.2). Методи *аналізу* та *синтезу* застосовано під час розкриття структури механізму адміністративно-правового забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції України (підрозділ 2.1, 2.3). Метод *моделювання* використано автором при розробці пропозицій щодо вдосконалення положень чинного законодавства у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення (підрозділи 3.1, 3.2).

Теоретичну основу дослідження становлять праці фахівців у галузі теорії управління, теорії держави і права, конституційного права, адміністративного права і процесу, інших галузевих правових наук.

Нормативною основою роботи є норми Конституції України, міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, а також проекти нормативно-правових актів, що стосуються діяльності Національної поліції України.

Емпіричну основу дослідження становлять матеріали судової практики, статистичні дані та матеріали контрольної-наглядової діяльності територіальних органів Національної поліції, інформація з питань контрольної-наглядової діяльності зазначених органів, оприлюднена в періодичних виданнях та інтернет-ресурсах.

Наукова новизна отриманих результатів. Дисертація є одним із перших у вітчизняній науці адміністративного права комплексних досліджень адміністративно-правового забезпечення діяльності територіальних органів Національної поліції України у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем, основними з яких є такі:

уперше:

- з метою приведення національного законодавства у сфері обігу вогнепальної зброї невійськового призначення до вимог Директиви 2021/555, в частині визначення правових підстав для здійснення перевірки особистої та професійної доброчесності виробників зброї, підготовлено проект Кодексу доброчесної поведінки та професійної етики суб'єктів підприємницької діяльності, які провадять господарську діяльність щодо виробництва, ремонту і реалізації зброї;
- визначено спеціальні правові принципи діяльності уповноважених підрозділів контролю за обігом зброї Національної поліції України, до числа яких віднесено: публічність, періодичність здійснення контрольних заходів, плановість та системність реалізації контрольних заходів; професіоналізм та компетентність уповноважених посадових осіб поліції; відповідальність за порушення порядку

реалізації контрольних заходів; необхідність та достатність контрольних заходів; підзвітність та прозорість контрольної діяльності працівників поліції;

– запропоновано доповнити проект Закону «Про право на цивільну вогнепальну зброю» визначенням поняття «маркування вогнепальної зброї», як сукупності ідентифікаційних позначень, нанесених на складові частини вогнепальної зброї, шляхом зазначення: назви виробника чи бренду, країни чи місця виготовлення, серійного номеру й року виготовлення, а також моделі зброї;

– виокремлено групу додаткових структурних елементів механізму адміністративно-правового забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення, до якої включено: а) публічну адміністрацію; б) форми та методи діяльності публічної адміністрації; в) принципи реалізації адміністративно-правових норм у сфері контролю за обігом зброї; г) процедури реалізації повноважень уповноваженими підрозділами у сфері обігу вогнепальної зброї невійськового призначення територіальних органів Національної поліції; д) правову культуру, правосвідомість та доброчесність.

удосконалено:

– поняттєво-категорійний апарат у сфері контрольної діяльності територіальних органів Національної поліції, зокрема уточнено термінологічні конструкції «контроль за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами НПУ», «спеціальні правові принципи діяльності Відділу контролю за обігом зброї», «механізм адміністративно-правового забезпечення діяльності територіальних органів НПУ у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення», «адміністративно-правові відносини у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення»;

– систему суб'єктів контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення, що має трирівневу структуру, яку складають: 1) вищі органи державної влади; 2) Міністерство внутрішніх справ; 3) Національна поліція України та її територіальні органи;

– структуру механізму адміністративно-правового забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення, яку складають: а) адміністративно-правові норми; б) адміністративно-правові відносини; в) акти правозастосування (індивідуальні управлінські акти);

– критерії класифікації нормативно-правових актів механізму адміністративно-правового забезпечення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї, а саме: за суб'єктами видання; за ступенем систематизації; за формою вираження; за сферою застосування; за галузевою приналежністю; за часом дії; за відомчою належністю; за видом процесуальної діяльності; за юридичними наслідками;

набули подальшого розвитку:

– підходи до визначення моделей правового регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї в країнах ЄС та США, які включають: 1) жорстке правове регулювання, спрямоване на тотальну заборону обігу цивільної вогнепальної зброї; 2) помірковане правове регулювання, яке суттєво обмежує обіг вогнепальної зброї невійськового призначення; 3) м'яке правове регулювання, спрямоване на

забезпечення спрощеного порядку видачі дозволів на право володіння та користування цивільною вогнепальною зброєю;

– положення щодо необхідності розмежування контрольних повноважень у сфері обігу вогнепальної зброї невійськового призначення між Міністерством внутрішніх справ та Національною поліцією з метою усунення їх дублювання;

– підходи до систематизації суб'єктів контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення, які входять до структури Національної поліції за такими критеріями: організаційне положення в структурі НПУ; обсяг компетенції у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення; види вогнепальної зброї; види контрольних заходів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що положення дисертаційної роботи можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – як підґрунтя для подальшої наукової розробки проблем діяльності територіальних органів Національної поліції у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правотворчості* – для вдосконалення окремих положень Кодексу України про адміністративні правопорушення, Закону України «Про Національну поліцію» та низки підзаконних нормативно-правових актів з питань контрольної діяльності територіальних органів Національної поліції у сфері обігу вогнепальної зброї невійськового призначення;

– *правозастосовній діяльності* територіальних органів Національної поліції щодо здійснення контролю у сфері обігу вогнепальної зброї невійськового призначення;

– *освітньому процесі* – під час викладання навчальних дисциплін «Поліцейська діяльність», «Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції», «Вогнева підготовка», а також під час підготовки підручників, навчальних посібників та навчально-методичних матеріалів.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та висновки дисертаційної роботи оприлюднено на українських та міжнародних науково-практичних конференціях: «Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн» (м. Запоріжжя, 24-25 вересня 2021 року), «Пріоритетні напрями розвитку правової системи України» (м. Львів, 28-29 січня 2022 року), «Верховенство права у процесі державотворення та захисту прав людини в Україні» (м. Одеса, 11-12 лютого 2022 року), «Восьмі таврійські юридичні наукові читання» (м. Київ, 16-17 червня 2023 року), «Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права» (м. Кременчук, 22-23 грудня 2023 року).

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертаційного дослідження становить 234 сторінки. Список використаних джерел нараховує 215 найменувань на 23 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження, охарактеризовано стан її наукової розробки, зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано методологічні засади дослідження. Висвітлено наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, наведено відомості про апробацію матеріалів дисертаційного дослідження, анонсовано структуру дисертації, зазначено її загальний обсяг.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції України» містить три підрозділи, у яких визначено актуальні напрями правових досліджень у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення, систематизовано суб'єктів забезпечення контролю у вказаній сфері суспільних відносин та визначено в їх числі місце територіальних органів Національної поліції України, визначено загальні та спеціальні правові принципи діяльності територіальних органів Національної поліції у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення.

У підрозділі 1.1 *«Контроль за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення як об'єкт адміністративно-правових досліджень»* дисертантом встановлено, що проблеми адміністративно-правового регулювання контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції представлено в дослідженнях відомих українських вчених в якості важливої функції адміністративної діяльності спеціально утворених в структурі Національної поліції органів та підрозділів.

Аналіз використаних у цій роботі наукових джерел дозволив виокремити специфічні особливості контролю поліції в досліджуваній сфері суспільних відносин, до числа яких віднесено: адміністративно-правова природа відносин у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення проявляється у наділенні суб'єктів контролю спеціальними контрольно-наглядовими повноваженнями; управлінській характер зазначених відносин виражається у виданні посадовими особами територіальних органів Національної поліції реєстраційних, дозвільних та юрисдикційних актів; процедурний характер контрольної діяльності розкривається через здійснення поліцейськими контрольної діяльності у сфері обігу зброї шляхом послідовної реалізації стадій контрольного та дозвільного провадження; об'єктом контролю є порядок обігу специфічного різновиду невійськової зброї – вогнепальної, що зумовлює специфіку заходів юридичної відповідальності.

Визначено актуальні напрями правових досліджень у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення, до числа яких віднесено: визначення поняття контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення; систематизація суб'єктів забезпечення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї; уточнення адміністративно-правового статусу територіальних органів Національної поліції у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового

призначення; удосконалення нормативно-правового забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення з огляду на відсутність спеціального закону, спрямованого на врегулювання адміністративних правовідносин у вказаній сфері; удосконалення правового механізму функціонування Єдиного державного реєстру цивільної вогнепальної зброї.

У підрозділі 1.2 «Місце територіальних органів Національної поліції України в системі суб'єктів забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення» автором підкреслено особливе місце територіальних органів Національної поліції в системі суб'єктів забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення, що зумовлено ознаками, які виокремлюють поліцію з-поміж інших суб'єктів публічного адміністрування у вказаній сфері суспільних відносин, а саме: а) наявністю подвійного адміністративно-правового статусу, зумовленого специфікою професійної діяльності, коли поліцейські одночасно виступають в ролі суб'єктів та об'єктів контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення; б) поєднанням повноважень юрисдикційного та реєстраційно-дозвільного (неюрисдикційного) характеру; в) наявністю в структурі територіальних органів Національної поліції уповноважених підрозділів контролю за обігом зброї.

Здійснено систематизацію суб'єктів контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення в територіальних органах поліції за такими критеріями: 1) за організаційним положенням в структурі Національної поліції: а) в центральному органі управління поліції; б) в територіальних органах поліції; в) в міжрегіональних територіальних органах поліції; 2) за обсягом компетенції: а) суб'єкти загальної компетенції, б) суб'єкти спеціальної компетенції; 3) за видами вогнепальної зброї, яка слугує предметом контролю: а) автоматична вогнепальна зброя; б) гладкоствольна короткоствольна вогнепальна зброя (травматична); в) короткоствольна вогнепальна зброя; г) довгоствольна вогнепальна гладкоствольна зброя; д) довгоствольна вогнепальна нарізна і комбінована вогнепальна зброя; 4) за видами контрольних заходів: а) цільові та контрольні перевірки; б) планові та позапланові інспектування.

У підрозділі 1.3 «Правові принципи діяльності територіальних органів Національної поліції України у сфері забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення» підкреслено, що правові принципи слугують фундаментальною основою для ефективної реалізації адміністративно-правових відносин у сфері обігу вогнепальної зброї невійськового призначення.

Будучи втіленими в нормах адміністративного права, головне призначення правових принципів полягає у визначенні змісту та спрямуванні діяльності уповноважених підрозділів контролю за обігом зброї Національної поліції України. Разом з тим в Положенні про Відділ контролю за обігом зброї, затвердженому наказом Національної поліції України від 27 липня 2021 року № 653 визначені лише загальні принципи діяльності Національної поліції, які жодним чином не підкреслюють зміст та специфіку контрольної діяльності ВКОЗ.

З огляду на це автором пропонується доповнити пункт 4 вищевказаного Положення переліком спеціальних правових принципів діяльності уповноважених

підрозділів контролю за обігом зброї НПУ, до числа яких віднесено: публічність, періодичність здійснення контрольних заходів, плановість та системність реалізації контрольних заходів; професіоналізм та компетентність уповноважених посадових осіб поліції; відповідальність за порушення порядку реалізації контрольних заходів; необхідність та достатність контрольних заходів; підзвітність та прозорість контрольної діяльності працівників поліції.

Розділ 2 «Характеристика адміністративно-правового механізму забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції України» складається з трьох підрозділів, у яких розкрито поняття та структуру механізму адміністративно-правового забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції України; визначено поняття та здійснено класифікацію нормативно-правового забезпечення механізму контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції України; з'ясовано значення адміністративних правовідносин як центрального елемента в структурі механізму забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції України.

У підрозділі 2.1 «Поняття та структура механізму забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції України» розкрито поняття механізму адміністративно-правового забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції як сукупності нормативно-правових, інституційних, правозастосовних та організаційних засобів, націлених на здійснення уповноваженими підрозділами Національної поліції та їх посадовими особами систематичного цілеспрямованого управлінського впливу на правовідносини у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення.

Представлено структуру механізму адміністративно-правового забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення в якості сукупності основних та додаткових елементів. Зокрема до числа основних структурних елементів відносяться: а) адміністративно-правові норми, націлені на регулювання адміністративно-правових відносин у вказаній сфері публічного управління; б) адміністративно-правові відносини у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення; в) акти правозастосування (індивідуальні управлінські акти).

З огляду на відсутність у науковій літературі з адміністративного права уніфікованого підходу до визначення змісту додаткових структурних елементів механізму адміністративно-правового забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення, здобувачем вперше запропоновано їх перелік, до якого включено: а) публічну адміністрацію; б) форми та методи діяльності публічної адміністрації; в) принципи реалізації адміністративно-правових норм у сфері контролю за обігом зброї; г) процедури реалізації повноважень уповноваженими підрозділами у сфері обігу вогнепальної зброї невійськового

призначення територіальних органів Національної поліції; д) правову культуру, правосвідомість та добросовісність.

У підрозділі 2.2 «Нормативно-правове забезпечення механізму контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції України» дисертантом визначено поняття нормативно-правового забезпечення механізму контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції України як сукупності нормативно-правових актів, за допомогою яких забезпечується адміністративний контроль уповноважених підрозділів (посадових осіб) територіальних органів Національної поліції за виготовленням, придбанням, зберіганням, обліком, перевезенням та використанням вогнепальної зброї невійськового призначення шляхом здійснення обстежень, перевірок, інспектувань, погоджень дозвільних документів, здійснення профілактичних заходів, а також притягнення порушників правил дозвільної системи до адміністративної відповідальності.

З метою узагальнення нормативно-правових актів, спрямованих на врегулювання механізму контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції України, здійснено їх класифікацію за такими критеріями: а) за суб'єктами видання (нормативні акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства внутрішніх справ, інших центральних органів виконавчої влади); б) за ступенем систематизації (кодифіковані, не кодифіковані); в) за формою вираження (законодавчі, підзаконні); г) за сферою застосування (виконавчо-розпорядчі, публічно-сервісні); д) за галузевою приналежністю (матеріальні, процесуальні); е) за часом дії (постійні, тимчасові); ж) за відомчою належністю (внутрівідомчі, відомчі, міжвідомчі); з) за видом процесуальної діяльності (юрисдикційні, неюрисдикційні); і) за юридичними наслідками (позитивні, негативні).

Звертається увага на характерний недолік нормативно-правового забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення, який полягає у відсутності спеціального законодавчого акту, спрямованого на регулювання окресленої сфери суспільних відносин.

Водночас аналіз чинних законодавчих актів, які містять окремі норми, спрямовані на врегулювання відносин у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення, дозволив внести ряд пропозицій щодо їх удосконалення. Зокрема, до статті 174 КУпАП, в частині доповнення її назви та диспозиції терміном «застосування зброї», замість терміну «стрільба»; до статті 190 КУпАП з метою врахування боеприпасів, в якості предмету адміністративного правопорушення, поряд зі зброєю; до частини 3 статті 39 Закону України «Про Національну поліцію» в частині наділення уповноважених посадових осіб територіальних органів Національної поліції повноваженнями щодо призупинення діяльності об'єктів дозвільної системи.

У підрозділі 2.3 «Характеристика адміністративних правовідносин як центрального елемента в структурі механізму забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами

Національної поліції України» зроблено висновок, що пріоритетне значення адміністративних правовідносин в структурі механізму забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції України обумовлено стрімким «осучасненням» адміністративних правовідносин, оскільки розуміння останніх включає, поряд із вертикальними (субординаційними) правовідносинами влади-підпорядкування, й горизонтальні (координаційні) адміністративно-правові відносини, в процесі яких реалізується публічно-сервісна функція контрольної діяльності територіальних органів Національної поліції.

Саме тому переважна більшість напрямів контрольної-наглядової діяльності органів та підрозділів Національної поліції пов'язана із реалізацією публічно-сервісних правовідносин, які включають: а) оформлення та видачу дозволів на право володіння різними видами зброї та боєприпасів; б) організацію та здійснення перевірок об'єктів дозвільної системи; в) документальне оформлення результатів перевірок об'єктів дозвільної системи; г) здійснення превентивної діяльності, спрямованої на попередження (профілактику) правопорушень на об'єктах дозвільної системи; д) організацію роботи зі зверненнями громадян у сфері обігу вогнепальної зброї невійськового призначення; е) взаємодію з іншими органами публічного адміністрування щодо попередження правопорушень у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення.

Проаналізовано адміністративні правовідносини, які виникають з приводу видачі громадянам України дозволів на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану, особливості реалізації яких визначено наказом МВС України від 1 березня 2022 року № 170. На думку автора нелогічною є норма, яка забороняє видачу дозволів особам, що мають непогашену або незняту судимість лише за тяжкі або особливо тяжкі злочини. Тобто право на отримання дозволу на мисливську зброю виникає в особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, пов'язане із вчиненням домашнього насильства (ст. 126-1 КК України) або хуліганства (ч.ч. 1-3 ст. 296 КК України), які не є тяжкими. Однак, притягнення до адміністративної відповідальності за дрібне хуліганство (ст. 173 КУпАП) або домашнє насильство (ст. 173-2 КУпАП) не дає права на отримання дозволу на мисливську зброю, що передбачено абз. 1,5 п.п. 2 п. 1 наказу № 170/2022 року.

Розділ 3 «Напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції України» складається з двох підрозділів, у яких проаналізовано сучасне правове забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення на міжнародно-правовому рівні та в національному законодавстві країн ЄС та США; охарактеризовано проблеми правового регулювання діяльності територіальних органів Національної поліції України у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення та визначено шляхи їх вирішення.

У підрозділі 3.1 «Міжнародний та зарубіжний досвід правового забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення органами поліції»

та можливість його використання в національному законодавстві» проаналізовано сучасне правове забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення на міжнародно-правовому рівні та в національному законодавстві країн ЄС та США, на підставі чого виокремлено прогалини правового регулювання обігу зброї в Україні, які мають бути усунуті шляхом приведення у відповідність до норм міжнародного законодавства, а саме: підзаконний характер правового регулювання контрольної діяльності та архаїчний стан нормативно-правового забезпечення; відсутність координаційного органу в процесі здійснення комісійних перевірок господарюючих суб'єктів, які здійснюють виробництво і продаж зброї; дискримінаційний характер норм у сфері обігу травматичної зброї; низький рівень застосування профілактичних заходів та відсутність чіткого превентивного механізму вилучення зброї, який, здебільшого, застосовується як реакція на вже вчинене правопорушення; відсутність нормативно-правового акту, спрямованого на визначення етичних правил поведінки виробників зброї (зброярів).

Водночас, аналіз прийнятого у першому читанні проекту Закону «Про право на цивільну вогнепальну зброю» (реєстр. № 5708 від 25.06.2021), дозволив констатувати, що в його положеннях не враховано ряд вимог, передбачених Директивою 2021/555. З огляду на це, дисертантом надано пропозиції: до статті 1 проекту Закону «Про право на цивільну вогнепальну зброю» в частині розширення категоріального апарату та врахування таких термінологічних конструкцій, як: «антикварна зброя», «виробник зброї (зброяр)», «категорія зброї», «колекціонер зброї», «маркування зброї», «незаконний обіг зброї», «продавець зброї» тощо; до статті 5 вищевказаного законопроекту, щодо уточнення категорії «А» цивільної вогнепальної зброї шляхом віднесення до її числа, поряд із автоматичною зброєю: а) вогнепальної зброї, замаскованої під інші предмети; б) боєприпасів із бронебійними, розривними або запальними снарядами та снарядів до таких боєприпасів; в) боєприпасів для пістолета й револьвера з експансивними снарядами та снарядів до таких боєприпасів, за винятком зброї для мисливства або спортивної стрільби, для осіб, що мають дозвіл на використання такої зброї; г) автоматичної вогнепальної зброї, яку було пристосовано під напівавтоматичну вогнепальну зброю; до статті 40 вищевказаного законопроекту, щодо визначення вимог до маркування цивільної вогнепальної зброї та її основних частин у розумінні частини 1,2 статті 4 Директиви 2021/555.

У підрозділі 3.2 «Проблеми правового регулювання діяльності територіальних органів Національної поліції України у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення та шляхи їх вирішення» дисертантом обґрунтовано необхідність застосування норм Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» в частині, що не врегульована чинними нормативно-правовими актами щодо порядку здійснення перевірок суб'єктів господарювання працівниками поліції в галузі виробництва та продажу зброї.

Зазначена пропозиція обґрунтовується необхідністю усунення прогалин чинного адміністративного законодавства у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення в частині забезпечення прав господарюючих

суб'єктів щодо: 1) недопущення здійснення більш як одного планового заходу одним і тим самим органом поліції щодо одного й того ж суб'єкта господарювання протягом планового періоду; 2) забезпечення права суб'єкта господарювання на відмову від проведення комплексного планового заходу контролюючим органом шляхом письмового звернення до відповідного органу поліції; 3) завчасного інформування суб'єктів господарювання (не пізніше 31 грудня року, що передує року проведення планових заходів) про внесення їх до плану проведення контрольних заходів; 4) зазначення в планах дати початку та строків здійснення визначених у плані здійснення комплексних контрольних заходів; 5) нормативного визначення вимог до оформлення річного та комплексного планів здійснення контрольних заходів; 6) обов'язку органу поліції повідомити суб'єкта господарської діяльності у письмовій формі та не пізніше як за 10 днів до дня здійснення про наміри щодо проведення планових контрольних заходів.

З метою приведення національного законодавства у сфері обігу вогнепальної зброї невійськового призначення до вимог Директиви 2021/555 в частині визначення правових підстав для здійснення перевірки особистої та професійної доброчесності виробників зброї підготовлено проект Кодексу доброчесної поведінки та професійної етики суб'єктів підприємницької діяльності, які провадять господарську діяльність щодо виробництва, ремонту і реалізації зброї. Реалізація зазначеної вимоги міжнародного законодавства вбачається у доповненні пункту 5 Постанови КМУ від 2 грудня 2015 року № 1000, якою встановлено документи, необхідні для відкриття виробництва зброї, визначивши додаткову вимогу до ліцензіата в частині надання довідки про перевірку особистої та професійної доброчесності.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення й нове розв'язання наукового завдання щодо вдосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності територіальних органів Національної поліції України у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків. Основні з них такі:

1. Визначено актуальні напрями правових досліджень у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення, до числа яких віднесено: визначення поняття контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення; систематизація суб'єктів забезпечення контролю за обігом цивільної вогнепальної зброї; уточнення адміністративно-правового статусу територіальних органів Національної поліції у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення; удосконалення нормативно-правового забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення, з огляду на відсутність спеціального закону, спрямованого на врегулювання адміністративних правовідносин у вказаній сфері; удосконалення правового механізму функціонування Єдиного державного реєстру цивільної вогнепальної зброї.

2. Встановлено, що система суб'єктів контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення має трирівневу структуру, яку складають: 1) вищі органи державної влади в особі Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України; 2) Міністерство внутрішніх справ, а також державні органи, які входять до сфери управління МВС, такі як: а) Головний сервісний центр МВС; б) Експертна служба Міністерства внутрішніх справ України (Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України та науково-дослідні експертно-криміналістичні центри); в) Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України; 3) Національна поліція України та її територіальні органи.

Особливе місце територіальних органів Національної поліції в системі суб'єктів забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення зумовлено ознаками, які виокремлюють поліцію з-поміж інших суб'єктів публічного адміністрування у вказаній сфері суспільних відносин, а саме: а) наявністю подвійного адміністративно-правового статусу, зумовленого специфікою професійної діяльності, коли поліцейські одночасно виступають в ролі суб'єктів та об'єктів контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення; б) поєднанням повноважень юрисдикційного та реєстраційно-дозвільного (неюрисдикційного) характеру; в) наявністю в структурі територіальних органів Національної поліції уповноважених підрозділів контролю за обігом зброї.

3. Визначено загальні та спеціальні правові принципи діяльності територіальних органів Національної поліції у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення. Зокрема, до числа загальних віднесено принципи поліцейської діяльності, такі як: верховенство права, дотримання прав і свобод людини, законність, відкритість та прозорість, політична нейтральність, взаємодія з населенням на засадах партнерства, безперервність. Спеціальні правові принципи визначають керівні правила діяльності уповноважених підрозділів контролю за обігом зброї, а саме: публічність, періодичність здійснення контрольних заходів, плановість та системність реалізації контрольних заходів; професіоналізм та компетентність уповноважених посадових осіб поліції; відповідальність за порушення порядку реалізації контрольних заходів; необхідність та достатність контрольних заходів; підзвітність та прозорість контрольної діяльності працівників поліції.

4. Розкрито поняття механізму адміністративно-правового забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції в якості сукупності нормативно-правових, інституційних, правозастосовних та організаційних засобів, націлених на здійснення уповноваженими підрозділами Національної поліції та їх посадовими особами систематичного цілеспрямованого управлінського впливу на правовідносини у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення.

Структуру механізму адміністративно-правового забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення складають основні та додаткові елементи. Зокрема, до числа основних структурних елементів відносяться: а) адміністративно-правові норми, націлені на регулювання адміністративно-

правових відносин у вказаній сфері публічного управління; б) адміністративно-правові відносини у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення; в) акти правозастосування (індивідуальні управлінські акти) як результат контрольно-наглядової діяльності уповноважених підрозділів контролю за обігом зброї територіальних органів Національної поліції. Сукупність додаткових структурних елементів складають: а) публічна адміністрація, у вигляді системи уповноважених підрозділів контролю за обігом зброї територіальних органів Національної поліції; б) форми та методи діяльності публічної адміністрації; в) принципи реалізації адміністративно-правових норм у сфері контролю за обігом зброї; г) процедури реалізації повноважень уповноваженими підрозділами у сфері обігу вогнепальної зброї невійськового призначення територіальних органів Національної поліції; д) правова культура та правосвідомість.

5. Визначено поняття нормативно-правового забезпечення механізму контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції України як сукупності нормативно-правових актів, за допомогою яких забезпечується адміністративний контроль уповноважених підрозділів (посадових осіб) територіальних органів Національної поліції за виготовленням, придбанням, зберіганням, обліком, перевезенням та використанням вогнепальної зброї невійськового призначення, шляхом здійснення обстежень, перевірок, інспектувань, погоджень дозвільних документів, здійснення профілактичних заходів, а також притягнення порушників правил дозвільної системи до адміністративної відповідальності.

З метою узагальнення нормативно-правових актів, спрямованих на врегулювання механізму контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції України, здійснено їх класифікацію за такими критеріями: а) за суб'єктами видання (нормативні акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства внутрішніх справ, інших центральних органів виконавчої влади); б) за ступенем систематизації (кодифіковані, не кодифіковані); в) за формою вираження (законодавчі, підзаконні); г) за сферою застосування (виконавчо-розпорядчі, публічно-сервісні); д) за галузевою приналежністю (матеріальні, процесуальні); е) за часом дії (постійні, тимчасові); ж) за відомчою належністю (внутрішні, відомчі, міжвідомчі); з) за видом процесуальної діяльності (юрисдикційні, неюрисдикційні); і) за юридичними наслідками (позитивні, негативні).

6. Наголошено на важливому значенні адміністративних правовідносин в структурі механізму забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції України, що обумовлено специфічними властивостями зазначених правовідносин, зокрема: публічно-управлінським характером, оскільки лідируючим суб'єктом зазначених правовідносин виступають територіальні органи Національної поліції; вольовим характером адміністративних правовідносин у досліджуваній сфері, що передбачає підпорядкування волі учасників контрольно-наглядової діяльності єдиним правилам поведінки, визначеним адміністративно-правовою нормою; процедурним характером реалізації цих правовідносин, що впливає з факту їхньої

реалізації у формі спеціального контрольно-наглядного провадження; багатофункціональним характером компетенції уповноважених підрозділів поліції контролю за обігом зброї, яка включає контрольні, юрисдикційні та публічно-сервісні повноваження.

7. Проаналізовано сучасне правове забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення на міжнародно-правовому рівні та в національному законодавстві країн ЄС та США, на підставі чого виокремлено три моделі правового регулювання залежно від жорсткості законодавчих вимог щодо обігу цивільної вогнепальної зброї, а саме: 1) жорстке правове регулювання, спрямоване на тотальну заборону обігу цивільної вогнепальної зброї зі встановленням жорстких заходів адміністративного контролю та кримінальної відповідальності за порушення законодавства про зброю (Японія, Малайзія, Тайвань); 2) помірковане правове регулювання, яке суттєво обмежує обіг вогнепальної зброї невійськового призначення із застосуванням до порушників обмежувальних заходів, переважно, адміністративної відповідальності (Іспанія, Франція, Чеська республіка, Україна); 3) м'яке правове регулювання, спрямоване на забезпечення спрощеного порядку видачі дозволів на право володіння та користування цивільною вогнепальною зброєю, однак, з посиленими контрольними заходами щодо обігу такої зброї з боку правоохоронних органів (США, Німеччина, Фінляндія, Литва).

Виокремлено прогалини правового регулювання обігу зброї в Україні, які мають бути усунуті шляхом приведення у відповідність до норм міжнародного законодавства, а саме: підзаконний характер правового регулювання контрольної діяльності та архаїчний стан нормативно-правового забезпечення; відсутність координаційного органу в процесі здійснення комісійних перевірок господарюючих суб'єктів, які здійснюють виробництво і продаж зброї; дискримінаційний характер норм у сфері обігу травматичної зброї; низький рівень застосування профілактичних заходів та відсутність чіткого превентивного механізму вилучення зброї, який, здебільшого, застосовується як реакція на вже вчинене правопорушення; відсутність нормативно-правового акту, спрямованого на визначення етичних правил поведінки виробників зброї (зброярів).

8. Схарактеризовано нормативно-правове забезпечення у сфері обігу вогнепальної зброї невійськового призначення, на підставі чого зроблено висновок про наявність окремих нерегульованих положень, які, стосуються здійснення перевірок посадовими особами територіальних органів Національної поліції вимог дозвільної системи. Наприклад, а ні Інструкція, затверджена наказом № 622/1998 року, ні Положення про дозвільну систему не відповідають нормам Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» в частині визначення прав підконтрольного суб'єкта щодо: порядку його повідомлення про заплановану або позапланову перевірку; переліку питань, які мають бути з'ясовані в ході проведення перевірки; відомостей про посадових осіб територіальних органів (підрозділів), які входять до складу комісії; порядку документального оформлення результатів перевірки та ознайомлення підконтрольного суб'єкта з результатами її проведення.

9. Надано пропозиції стосовно вдосконалення чинного адміністративного законодавства щодо діяльності територіальних органів Національної поліції у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення, зокрема: до статті 174 КУпАП, в частині доповнення її назви та диспозиції терміном «застосування зброї», замість терміну «стрільба»; до статті 190 КУпАП з метою врахування боєприпасів, в якості предмету адміністративного правопорушення, поряд зі зброєю; до частини 3 статті 39 Закону України «Про Національну поліцію», в частині наділення уповноважених посадових осіб територіальних органів Національної поліції повноваженнями щодо призупинення діяльності об'єктів дозвільної системи; до пункту 5 Постанови Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2015 року № 1000, якою встановлено документи, необхідні для відкриття виробництва зброї, визначивши вимогу до ліцензіата щодо надання довідки про перевірку особистої та професійної доброчесності (Директива 2021/555); до абзацу 7 підпункту 2 пункту 1 наказу МВС України від 01.03.2022 № 170 «Про особливості видачі громадянам України дозволу на придбання, зберігання та носіння мисливської зброї та набоїв до неї під час дії воєнного стану» з метою визначення судимості за злочин (без уточнення його тяжкості), в якості підстави для заборони видачі дозволу на право володіння мисливською зброєю; до пункту 4 Положення про Відділ контролю за обігом зброї Національної поліції України, затвердженого наказом НПУ від 27 липня 2021 року № 653 в частині визначення переліку спеціальних принципів діяльності ВКОЗ; до статті 1 проекту Закону «Про право на цивільну вогнепальну зброю» (реєстр. № 5708 від 25.06.2021) з метою розширення категоріального апарату у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї; до статті 5 вищевказаного законопроекту, щодо уточнення категорії «А» цивільної вогнепальної зброї; до статті 40 вищевказаного законопроекту, щодо визначення вимог до маркування цивільної вогнепальної зброї та її основних частин, у розумінні частини 1,2 статті 4 Директиви 2021/555.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Сериков О.А. Нормативно-правове забезпечення механізму контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції України. *Право та державне управління*. 2022. № 1. С. 256-263.
2. Сериков О.А. Міжнародний досвід правового регулювання контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2022. № 2(76). С. 221-227.
3. Сериков О.А. Правові принципи діяльності територіальних органів Національної поліції України у сфері забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення. *Право і суспільство*. 2023. № 2. Т. 2. С. 411-418.
4. Сериков О.А. Проблеми правового регулювання діяльності територіальних органів Національної поліції України у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення та шляхи їх вирішення. *KELM*. 2023. № 7(59). С. 305-313 (Республіка Польща).

5. Сериков О.А. Місце територіальних органів Національної поліції України в системі суб'єктів забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення. *Правові новели*. 2023. № 21. Т. 2. С. 45-53.

6. Сериков О.А. Контроль за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення як об'єкт адміністративно-правових досліджень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 5. С. 630-634.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Сериков О.А. Щодо змісту поняття «дозвільна діяльність», в контексті реалізації поліцією функції контролю за обігом зброї. *Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя, 24–25 вересня 2021 року). Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2021. С. 51-55.

8. Сериков О.А. Шляхи покращення правового регулювання контролю поліції за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення. *Пріоритетні напрями розвитку правової системи України*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 28–29 січня 2022 р.). Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2022. С. 60-63.

9. Сериков О.А. Досвід США у сфері контролю за обігом вогнепальної невійськової зброї. *Верховенство права у процесі державотворення та захисту прав людини в Україні*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 11–12 лютого 2022 р.). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2022. С. 54-58.

10. Сериков О.А. Сучасний стан правового регулювання контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення. *Восьмі таврійські юридичні наукові читання*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 16–17 червня 2023 р.). Львів – Торунь: Liha-pres, 2023. С. 339-343.

11. Сериков О.А. Теоретико-правові підходи до розуміння адміністративних правовідносин у сфері обігу вогнепальної зброї невійськового призначення. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права*: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (Кременчук, 22–23 груд. 2023 р.). Львів – Торунь: Liha-pres, 2023. С. 506-509.

АНОТАЦІЯ

Сериков О.А. Адміністративно-правове забезпечення діяльності територіальних органів Національної поліції України у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2024.

Дисертацію присвячено дослідженню адміністративно-правового забезпечення діяльності територіальних органів Національної поліції України у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення.

Визначено актуальні напрями правових досліджень у сфері контролю за обігом

вогнепальної зброї невійськового призначення. Встановлено, що система суб'єктів контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення має трирівневу структуру, яку складають: 1) вищі органи державної влади, в особі Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України; 2) Міністерство внутрішніх справ, а також державні органи, які входять до сфери управління МВС, такі як: а) Головний сервісний центр МВС; б) Експертна служба Міністерства внутрішніх справ України (Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України та науково-дослідні експертно-криміналістичні центри; в) Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України; 3) Національна поліція України та її територіальні органи. Визначено загальні та спеціальні правові принципи діяльності територіальних органів Національної поліції у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення. Розкрито поняття механізму адміністративно-правового забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції. Визначено поняття нормативно-правового забезпечення механізму контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції України як сукупності нормативно-правових актів, за допомогою яких забезпечується адміністративний контроль уповноважених підрозділів (посадових осіб) територіальних органів Національної поліції за виготовленням, придбанням, зберіганням, обліком, перевезенням та використанням вогнепальної зброї невійськового призначення. Наголошено на важливому значенні адміністративних правовідносин в структурі механізму забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними органами Національної поліції України. Охарактеризовано нормативно-правове забезпечення у сфері обігу вогнепальної зброї невійськового призначення, на підставі чого зроблено висновок про наявність окремих не врегульованих положень, які, стосуються здійснення перевірок посадовими особами територіальних органів Національної поліції вимог дозвільної системи

Ключові слова: Міністерство внутрішніх справ, Національна поліція України, вогнепальна зброя невійськового призначення, адміністративно-правові відносини, контроль за обігом зброї, дозвільна система.

SUMMARY

Serykov O.A. Administrative and legal support for the activities of territorial bodies of the National police of Ukraine in the field of control over the circulation of non-military firearms. – The Manuscript.

Dissertation for the degree of Candidate of Legal Sciences in the specialty 12.00.07 «Administrative Law and Process; Financial Law; Information Law». – Scientific Institute of Public Law, Kyiv, 2024.

The dissertation is devoted to the study of administrative and legal support of the activities of the territorial bodies of the National Police of Ukraine in the sphere of control over the circulation of non-military firearms.

Current directions of legal research in the field of control over the circulation of non-

military firearms have been determined. It was established that the system of entities controlling the circulation of non-military firearms has a three-level structure, which consists of: 1) higher state authorities, represented by the President of Ukraine, the Verkhovna Rada of Ukraine and the Cabinet of Ministers of Ukraine; 2) The Ministry of Internal Affairs, as well as state bodies that are part of the Ministry of Internal Affairs, such as: a) the Main Service Center of the Ministry of Internal Affairs; b) Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine (State Research Expert Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and Research Expert Forensic Centers; c) State Research Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine; 3) National Police of Ukraine and its territorial bodies. The general and special legal principles of the activity of the territorial bodies of the National Police in the field of control over the circulation of non-military firearms have been determined. The concept of the mechanism of administrative and legal control of the circulation of non-military firearms by the territorial bodies of the National Police is revealed. The concept of regulatory and legal support for the mechanism of control over the circulation of non-military firearms by the territorial bodies of the National Police of Ukraine is defined as a set of legal acts that ensure administrative control of the authorized units (officials) of the territorial bodies of the National Police on production, acquisition, storage, accounting, transportation and use of non-military firearms. The important importance of administrative legal relations in the structure of the mechanism for ensuring control over the circulation of non-military firearms by the territorial bodies of the National Police of Ukraine is emphasized. The normative and legal provision in the sphere of circulation of non-military firearms has been characterized, on the basis of which a conclusion has been drawn about the existence of separate unregulated provisions, which relate to the implementation of checks by officials of territorial bodies of the National Police of the requirements of the permit system

Key words: Ministry of internal affairs, National police of Ukraine, non-military firearms, administrative and legal relations, control over arms circulation, permit system.